

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਪਰਚਲਤਿ ਕਥਾਵਾਂ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖੋਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਵੀਂ ਖੋਜ ਦੇ ਆਧਾਰਿਤ ਲੇਖ:

ਮੁਖ ਬੰਦ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੇ ਖੋਜ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਛਾਪੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਰੀਸਰਚ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਦਾਸ ਨੇ ਕਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਕਥਾਵਾਂ ਸੁਣਕੇ, ਮਨ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਆਮ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਵੱਸ ਹੀ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ, ਆਪ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਗੱਦਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ ਦੀਆਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ, ਮਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਰਾਸਰ ਝੂਠ, ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹਨਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਟਵਾਉਣ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਬਖਸ਼ਣ, ਇਸੇ ਹੀ ਖੋਜ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ, ਜੋ ਸਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਠੰਡ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਮਿਲਿਆ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਸੀਤਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਮਿਲੀ, ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ। ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਕਿ ਹੁਣ ਅਜਿਹਾ ਵੇਰਵਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਛਾਪੀਏ, ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਹਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹਰ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸਿੱਖ, ਮਾਈ-ਭਾਈ ਦੀ ਵੀ ਇਹੋ ਦਿਲੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਨਿਮਾਣਾ ਸੇਵਕ,

ਡਾ:ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਸਾਕਾ:

ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਰਣ ਸੁਣਕੇ, ਪੜ੍ਹਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਦਾ ਮਨ ਡੋਲਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਘਟਦੀ ਹੈ। ਕਥਾ ਵਾਚਕ, ਮਸਾਲੇ ਲਾ-ਲਾ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬੋਲ ਨਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸਮਝੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਅਜਿਹਾ ਵੇਰਵਾ, ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚੇ - ਜੋ ਸਾਡੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਘਟਨਾ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੱਛੀ ਤਰਾਂ ਸਮਝਣ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਹਨ - ਸੁਣਕੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ਰਧਾਹੀਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਥਿੜਕ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਖੀ ਸੰਬੰਧੀ, ਸਾਖੀਆਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਹੀ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਗੁਰੂਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਜਾਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਪਰਤਖੁ ਹਰਿ’ ਅਤੇ ਡਾ : ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 2-9’ ਵਿੱਚ, ਲਿਖਿਆ ਵੇਰਵਾ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹੋ ਵੇਰਵਾ ਕਥਾ ਵਾਚਕ ਆਮ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਤਸੀਹੇ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ : (ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ) ਚੰਦੂ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਸੜਦੇ ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦੇਗ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨੰਗੇ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਸੜਦੀ ਸੜਦੀ ਤੱਤੀ ਰੇਤਾ ਪੁਆਈ ਗਈ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਹ ਉਤੇ ਬਿਠਾਕੇ ਹੇਠਾਂ ਅੱਗ ਦਾ ਭਾਂਬੜ ਮਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡਾ ਇਹਨਾਂ ਤਸੀਹਿਆਂ ਨਾਲ ਛਾਨਣੀ ਛਾਨਣੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਲਹੂ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਕੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤਿ ਇਸ ਅਸਾਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰੱਬੀ ਜੋਤ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਲੀ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਈਸਵੀ 1606, 30 ਮਈ ਦੀ ਤਰੀਖ ਸੀ।

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ)

ਪਹਿਲਾਂ, ਬਾਹਰ ਜੇਠ ਹਾੜ੍ਹ ਦੀ ਤਪੀ ਰੇਤ ਵਿੱਚ ਬਿਠਲਾ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦੇਗ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ ਫਿਰ ਤੱਤੇ ਤਵੇ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਗਰਮ ਰੇਤਾ ਝੁਲਸੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਦੇਹ ਹੀ ਫਲੂਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ। “ਪਰੇ ਫਲੂਹੇ ਸਗਰੀ ਦੇਹੀ” ਇਸ ਤਰਾਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ ਭਾਵ 30 ਮਈ, 1606 ਈ. ਨੂੰ, ਹੋਰ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਲਈ, ਰਾਵੀ ਦੇ ਤੱਟ ਤੇ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਰੋੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ।

ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਵਿਰਤਾਂਤ ਝੂਠੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਚਾਈ ਜੋ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ ਦਾ ਹੀ ਪਰਚਾਰ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਕਥਾ ਵਾਚਕ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਈਏ। ਵਰਨਾਂ, ਖੋਜ ਹਰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸਚਾਈ ਸਾਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਲਗਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਪੜਚੋਲ :

ਜੇ ਆਪਾਂ, ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਤਰਾਂ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਉ, ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰੀਏ। ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ :- ਕੋਈ ਭੀ ਆਦਮੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਤ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਲੋਹ ਤੇ ਬਿਠਾਈਏ, ਜਾਂ ਤੱਤੀ ਰੇਤਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪਵਾਈਏ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਈਏ, ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਭੀ ਇਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭੀ ਆਦਮੀ 10-15 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਸੜਣ ਲਈ, ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹਨ। ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਜਾਂ ਸਾਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਕੋਈ ਭੀ ਇਨਸਾਨ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਹਾਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਬੰਦੇ ਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਸੇ ਤਕੜੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ (ਭਾਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਲੈ ਲਉ, ਜਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਹੀ ਰੱਖੋ, ਮੌਤ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਹੈ ਫਲੂਹੇ ਪੈਣੇ :- ਫਲੂਹੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਤਦ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਗਰਮੀ ਜਾਂ ਸੇਕ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਵੇ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਪਵੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਚਮੜੀ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਸਤਹ ਹੀ ਸੜਦੀ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਚਮੜੀ ਨਹੀਂ ਸੜਦੀ। ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਉਬਾਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਛਾਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਸਗੋਂ ਚਮੜੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਖਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਸੇਕ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਭੀ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ, ਉਬਾਲੇ ਗਏ ਬੰਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਸਿੰਮ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਭੀ ਸਾਇੰਸ ਪੜ੍ਹਿਆ ਬੰਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਭੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਵਿਥਿਆ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਕਹੇਗਾ, ਇਹ ਸਭ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਭੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ।

ਕਿਸੇ ਭੀ ਵੱਡੇ ਹਸਮਪਤਾਲ ਦੇ ਬਰਨ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦਾਸ ਨੇ ਭੀ ਇਹ ਡਾਕਟਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਜੀ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਡਾਕਟਰੀ ਪੱਖ।

ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨੁ ਬਸੇ ਜੀਅ ਨਾਲੇ ॥ ਜਲਿ ਨਹੀ ਡੂਬੇ ਤਸਕਰੁ ਨਹੀ ਲੇਵੈ ਭਾਹਿ ਨ ਸਾਕੈ ਜਾਲੇ ॥ (ਪੰਨਾ ੬੭੯)

ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਟੇਕ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ, ਜ਼ਰੂਰ ਕਹੇਗਾ, ਗੁਰ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕਰਾਮਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਏ। ਪਰ ਕਰਾਮਾਤ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ, ਕਈ ਵਾਰ ਦਿਖਾਏ ਹਨ। ਕੌੜੇ ਰੀਠੇ ਮਿੱਠੇ ਕਰਨਾ; ਤਪਦਾ ਕੜਾਹਿਆ ਠੰਡਾ ਕਰਨਾ; ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਦਾ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ; ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਮੋਇਆ ਮੁੰਡਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਧੜਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀਆਂ ਹਰ ਵਕਤ ਚਰਨ ਪਰਸਦੀਆਂ ਸਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਭੀ ਸੀ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਾੜਿਆ, ਭਖਾਇਆ ਜਾਂ ਜਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ! ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਿਆ ਸੀ। ਚੰਦੂ, ਤਸੀਹੇ ਦੇ-ਦੇ ਕੇ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਡੋਲ, ਸਦਾਨੰਦ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਕਥਾਂ ਵਾਚਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਚਨੁ ਅਥਵਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਪ ਹੀ ਸਨ, ਫਿਰ ਜਲ ਕਿਵੇਂ ਡੋਬ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਨੀ ਕਿਵੇਂ ਜਾਲ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਅਗਨੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਝੂਠ ਹਾਰਿਆ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਵਿੱਚ ਰੋੜ੍ਹ ਦੇਣਾ :

ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਕਥਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣਾ ਜਾਂ ਮੰਨਣਾ ਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਹੀਨਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਰੋੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਬੇਵੱਸ, ਲਾਚਾਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਅਜਿੱਤ ਸਨ। ਸਰਬ ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਰੋੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਦੇ ਭੀ ਇਹ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ, ਇਸੇ ਭਾਵਨਾਂ ਦੀ ਤਰਫਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਡਾ : ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਗੁਰੂ ਚਮਤਕਾਰ'-ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੀ ਗਈ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ:

ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਅਬੋਲ ਅਡੋਲ।

ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਮਾਂ ਮਹਾਂ ਅਤੋਲ।

ਦਾ ਅਜਰ ਜਰਨ ਦੀ ਔਧ ਜਨਾਈ।

ਇਸੇ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ।

ਇੰਦਰ ਆਦਿ ਜੋਤਿਕ ਸੁਰ ਸਾਰੇ ।

ਚਕ੍ਰਿਤ ਚਿਤ ਗੁਰ ਚਲਿਤ ਨਿਹਾਰੇ । ਰਾਗ ੪, ਅੰਸੂ ੩੫

ਪੰਜ ਦਿਵਸ ਬੀਤੇ ਇਸ ਭਾਤੀ ।

ਦਈ ਸਜਾਇ ਅਗਨਿ ਸਮ ਤਾਤੀ॥

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਸ਼ਟ ਦਾਤਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਵੀ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਮੰਗੀ । ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਹਾ ਕੇ ਕੁਝ ਠੰਡੇ ਹੋਕੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਮੰਨ ਜਾਣ ਤੇ ਕੁਝ ਪਏ ਘਾਉ, ਹੋਰ ਦਰਦ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਆਪੇ ਸਜਾ ਇਕ ਹੋਰ ਹੋ ਗਈ, ਉਸ ਦਰਦ ਹੇਠਾਂ ਝੁਕ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ, ਚੰਦੂ ਦੇ ਘਰੋਂ, ਰਾਵੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਵਾਹੇ ਤੇ ਆਏ, ਜੋ ਤਦੋਂ ਕਿਲੇ ਦੇ ਪਾਸ ਵਾਰ ਵਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਦੂਰ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਕੈਦ ਸਨ, ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ। ਦਸ ਸਿਪਾਹੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨਾਲ ਆਏ ਸਨ। ਇੱਥੋਂ ਆਪ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਉੱਥੇ ਆਏ, ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਹੁਣ ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਥ ਆਪ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਟੁਰਕੇ ਫਲੂਹਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਮਸਾਂ ਮੁਕਾਇਆ। ਪੁਰਾਣਾ ਸੇਵਕ, ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ, ਤੁਰਨ ਵਿੱਚ ਆਸਰਾ ਦੇਂਦਾ ਗਿਆ । ਪਰ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੱਸਦੇ ਹਨ : ਕਸ਼ਟ ਹੁਣ ਅਸਹਿ ਸੀ, ਸਿਵਾ ਆਪ ਜੈਸੇ ਸਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਯੋਗੀ ਬਿਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਝੱਲ ਸਕਦਾ।

ਚਤ ਕੀ ਖ਼ਿਤਿ ਏਕ ਰਸ ਤੇਸੈ। ਨਿਜਾਨੰਦਾ ਮਹਿ ਪੂਰਬ ਜੇਸੈ।

ਤਨ ਪੀਰਾਂ ਤੇ ਡਿੱਗੀ ਨ ਸੋਈ। ਮੇਰੁ ਹਿਲਾਇ ਨ ਜਿਮ ਨਰ ਜੇਸੈ ਕੋਈ॥੨॥

ਸਨੈ ਸਨੈ ਰਾਵੀ ਕੇ ਤੀਰ। ਪੰਹੁਚੇ ਛੁਯੋ ਨੀਰ ਬਡ ਸੀਰ ॥

ਕਰ ਪੰਕਜ ਤੇ ਮੁਖ ਅਰਬਿੰਦ । ਕਰਯੋ ਪਖਾਰਨਿ ਧੀਰ ਮੁਕੰਦ॥੨੨॥

ਖ਼ਿੰਦ ਚੁਰੇ ਕਰਿ ਮੁਖ ਸਿਤਲਾਯੋ॥ ਮਹਾਂ ਉਸ਼ਨਤਾ ਜੋ ਤਪਤਾਯੋ॥

ਗਹਿ ਪਦ ਪਦਮ ਲੰਛਾਹ ਪਖਾਰੇ॥ ਪ੍ਰੇਵਿਸੋ ਜਲਮਹਿ ਮੰਜਨ ਧਾਰੇ॥੨੩॥

ਵਹਿਰ ਨਿਕਸਿ ਪਟ ਸੁਸ਼ਕ ਲਿਯੋ ਹੈ। ਦੇਹ ਅਛਾਦਨਿ ਪੁਨਹ ਕਿਯੋ ਹੈ।

ਜਪੁ ਜੀ ਪਾਠ ਕਰਤਿ ਉਰ ਪ੍ਰੇਮਾ। ਜੋ ਸਿਖੰਨਿ ਠਾਨਤਿ ਛੇਮਾ॥੨੪॥

ਪਨੁ ਪੰਚਹੁ ਸਿਖ ਕੀਨਿ ਸ਼ਨਾਨੇ। ਗੁਰ ਬਾਨੀ ਕੇ ਪਾਠ ਬਖਾਨੇ॥

ਖਰੇ ਭਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਵਾਰਾ। ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ ਸੁਨਯੋ ਨਿਰਧਾਰਾ।੨੫॥

ਭੋਗ ਪਾਇ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ। ਪੁਨ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਅਲਾਯਾ

ਅਬ ਹਮ ਚਹਿ ਪਰਲੋਕ ਪਿਆਨਾ ਚਿਤ ਜਿਮ ਚਹਤ ਸਕਲ ਹਮ ਠਾਨਾ॥੨੬॥ ਰਾਗ ੪ ਅੰਸੂ ੨

ਭਾਵ : ਚਿੱਤ ਇਕ ਰਸ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ। ਤਨ ਦੀ ਪੀੜਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਕ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਦੀ ਤਰਾਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ, ਅੰਨਦ ਵਿੱਚ, ਰਾਵੀ ਦੇ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਕਿਨਾਰੇ

ਪਹੁੰਚੇ। ਪਵਿੱਤਰ ਮੁੱਖ ਨਾਲ ਚੁਲੇ ਕੀਤੇ, ਪਵਿੱਤਰ ਮੁੱਖ, ਭਿਆਨਕ ਅਗਨੀ ਨਾਲ ਗਰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਚਰਨ ਧੋਤੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਲ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ, ਕਪੜਾ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਢਕ ਲਿਆ। ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਕਟ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਿਆ। ਭੋਗ ਪਾਕੇ ਸਾਰਿਆ ਨੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ। ਇਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪਰਲੋਕ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ, ਉਹੋ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣਾ, ਕੋਈ ਕਸ਼ਟਮਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਗੋਂ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਕਵੀ ਜੀ ਫੇਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

ਇਨ ਸਮ ਧੀਰਜ ਮਾਂਹਿ ਜਗ ਮਹਿ ਅਪਰ ਬਿਚਰੀਅਹਿ ਕਾਹਿ

ਅਜਰ ਜਰਨਿ ਕੀ ਅਵਧਿ ਦਿਖਾਈ । ਅਛਤਿ ਸ਼ਕਤਿ ਅਤਿ ਦੁਖ ਅਤਿ ਪਾਈ ॥੩੭॥

ਨਹਿ ਸੰਕਲਪ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਕੀਨਾ ਦੋਖੀ ਕਹੁ ਕਰਿਬੇ ਸੁਖ ਹੀਨਾ ॥੧੫॥

ਇਨ ਕੀ ਉਪਮਾ ਇਨਹੂੰ ਬਨੈ। ਸਹੀ ਸਜਾਇ ਨ ਆਨੀ ਮਨੈ ॥੩੮॥ ਰਾਗ ੪ ਅੰਸੂ ੩੭

ਭਾਵ: ਫੇਰ ਆਪ ਲੇਟ ਗਏ, ਚਾਦਰਾ ਉਪਰ ਲੈਕੇ ਮਾਨੋ ਮੁੱਖ ਆਸਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਸਿਹ ਸਹਣ ਵਾਲੀ, ਪਾਵਨ ਦੇਹੀ, ਨੂੰ ਛੋੜ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਚਰਣ-ਸ਼ਰਣ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਆਪ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ-

"ਸਰਬ ਲੋਕ ਤੇ ਅਹੈ ਜੁ ਉਚੇ।"

ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ :-

ਮਿਲ ਸੰਗਤ ਬੇਬਾਨ ਬਨਾਇਆ।

ਅੰਖਡ ਭਜਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਨ ਗਾਇਆ ।

ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇ ਨਿਰਮਲ ਤਨ ਦਿਆਲ।

ਪਹਿਰਾਏ ਵਸਤੂ ਪਾਵਨ ਤਿਹ ਕਾਲ।

ਐਰਾਵਤੀ ਨਦੀ ਪਰ ਲਿਆਏ।

ਚੰਦਨ ਚਿਤਾ ਪਰ ਆਨ ਰਖਾਏ।

ਪਾਵਨ ਦੇਹ ਕਰਾ ਸਿਸਕਾਰ ।

ਤੀਨ ਲੋਕ ਭਇਆ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ॥੪੩॥

ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਖੀ ੧੪੩

ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਰਤਕ ਜੋ ਉਸਤੋਂ ਵੀ ਪੁਰਾਣਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਇਸ ਤਰਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :-

ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਪਰਮ ਗੁਰੂ ਜਗਤ ਉਧਾਰਣਿ ਅਪਨੀ

ਇਛਾ ਸਿਉਂ ਅਪਨੇ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪਦ ਮੈਂ ਲੀਨ ਭਏ,

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਣੀ । ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸੁੰਦਰ

ਬਿਬਾਣ ਬਨਾਇ ਕਰ ਪਰਮ ਪਵਿਤਰ ਸਰੀਰ ਕੇ

ਲੇਕਰ ਸਸਕਾਰ ਕੀਆ, ਕੀਰਤਨ ਭਜਨ ਹੋਇਆ। ਪੰਨਾ ੯੪ ਲਿਖਤੀ

ਇਸ ਤਰਾਂ ਪਾਪ ਕੰਬ ਗਿਆ, ਪਾਪੀ ਪਛਾੜੇ ਗਏ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀ ਤਸੀਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਤਸੀਹੇ ਹਾਰ ਗਏ। ਜਗਦੀ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੁਝਾ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਸਗੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰਅਤਿ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਡਿੱਗੀ ਡੋਲੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜੀਉਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿਖਾਈ, ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਿਆ। ਕੌਣ ਰੋੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਇਹ ਸੱਭ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਧਾਰਨਾ ਅਸਾਂ ਅਪਣਾ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਜ਼ਰਾ ਸੰਭਲੋ, ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਪੂਰੀ ਖੋਜ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੀ ਲਿਖੋ ।